

'Hoe meer problemen, hoe beter'

Ambivalentie, je vindt ze overal. Zonder economische groei geen welvaart, maar te veel groeit ruïneert onze planeet. In zijn boek *Welvaart zonder groei* zoekt de Britse econoom Tim Jackson een uitweg uit de tang. En ook die klinkt wat tegenstrijdig. **DOOR JAN STEVENS**

Onze economie moet blijven groeien, anders gaan er jobs verloren, komt ons socia-lezekerheidssysteem onder druk en raken we aan de bedelstaf. Dus moet er geconsumeerd worden – hoe meer hoe liever. Maar zo gebruiken we alle schaarse grondstoffen op, pompen we de atmosfeer vol CO₂ en helpen we ons leefmilieu steeds sneller naar de verdoemenis. Het is dus kiezen tussen de pest en de cholera, tussen een onstabiel sociaaleconomisch systeem en een steeds zieker wordend leefmilieu.

Die onmogelijke keuze is het uitgangspunt van het boek *Welvaart zonder groei* van Tim Jackson, professor duurzame ontwikkeling aan het Centre for Environmental Strategy (CES) van de universiteit van het Zuid-Engelse Surrey. Jackson schetst niet alleen het dilemma, hij zoekt ook naar wegen om welvaart mogelijk te maken zonder de fetisj van economische groei. Om onze planeet te redden, moeten we volgens hem dringend afkicken van onze consumptieverslaving en onze centen investeren in duurzame projecten.

De basis voor *Welvaart zonder groei* is een rapport over duurzame ontwikkeling dat Jackson voor de vorige Britse regering schreef. 'In dat originele rapport stond een vraagteken achter de titel', zegt hij. 'Dat was

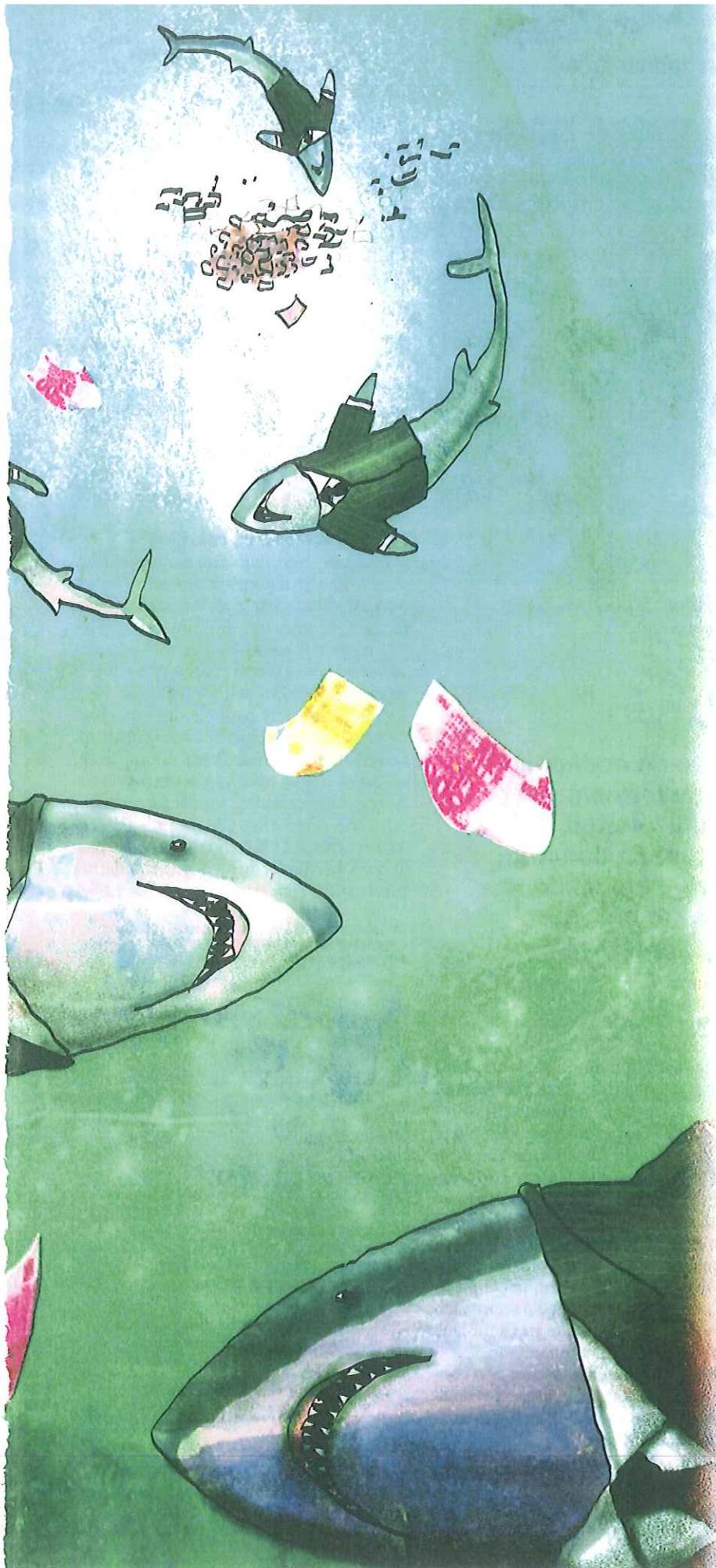
een beetje diplomatischer, want voor heel wat politici en economen klinkt "welvaart zonder groei" als vloeken in de kerk.'

Leert de huidige economische crisis ons dan niet dat groei een noodzaak is om jobs te behouden?

Tim Jackson: De crisis illustreert in elk geval het dilemma dat gepaard gaat met economische groei. Grenzeloze groei is niet duurzaam, maar een economie die krimpt, blijkt labiel te zijn en geeft een flinke knauw aan onze welvaart. Heel wat economen stellen dat groei onontbeerlijk is. Zo efficiënt mogelijk produceren is volgens hen het enige wat we kunnen doen om onze ecologische impact te minimaliseren. In de praktijk komt dat dan neer op het zoveel mogelijk reduceren van de CO₂-uitstoot. Het Westen probeert dat al, zonder groot succes. Misschien omdat we nog niet hard genoeg ons best gedaan hebben? Maar hoe hard moeten we ons best doen om een wereld te creëren waarin iedereen als een westerling kan leven? Want dát is wat elke mens op aarde lijkt na te streven: een levensstijl zoals de onze. Is het sowieso wel mogelijk om binnen de vijf jaar onze CO₂-doelstellingen te halen als 7 miljard mensen willen leven zoals wij? Ik vrees van niet.

We zijn het er allemaal over eens dat er dringend iets moet gebeuren om de planeet te redden. Maar tegelijkertijd ervaren we

dat ons economisch systeem daar geen antwoord op heeft, ondanks al onze pogingen om onze CO₂-uitstoot te reduceren, ondanks al onze inspanningen om groen te produceren. Dus wordt het de hoogste tijd om het hele systeem te herdenken.

Want als we niets ondernemen, zullen we niet alleen met de klimaatverandering moeten afrekenen?

Jackson: De klimaatverandering is het opvallendste fenomeen, en daar gaat de meeste dreiging van uit. Maar als we niet beginnen te sleutelen aan ons economisch systeem, zal er ook massaal veel biodiversiteit verloren gaan. Levensbelangrijke grondstoffen zoals olie en mineralen zullen schaars worden. Er zullen oorlogen komen over land, brandstof, water. Is ons huidige economische systeem wel stabiel genoeg om de nakende massale migratie, die een gevolg zal zijn van de klimaatverandering, aan te kunnen? En zullen hele bevolkingsgroepen het zomaar blijven pikken dat ze uitgesloten blijven van de opbrengsten van grondstoffen?

De financiële crisis heeft ons met onze neus op de feiten gedrukt: mensen, bedrijven en overheden steken zich massaal in de schulden om toch maar te kunnen blijven produceren en consumeren. Die schuld wordt 'opgelost' door middel van steeds ingewikkelder constructies om de motor draaiende te houden. En de manier waarop onze financiële markten werken, vergroot de instabiliteit van ons economische systeem.

Als we de planeet willen redden, zullen we onze koopwoede onder controle moeten krijgen. Vreest u geen volksoptand als 'shop till you drop' taboe wordt?

Jackson: We zijn verslaafd aan consumeren; het is een deel van onze menselijke natuur. We hebben twee spanningen in ons: aan de ene kant de spanning tussen egoïsme en altruïsme, aan de andere kant de spanning tussen de zucht naar het sensationele en het verlangen naar traditie en conservatie. Er zijn evolutionaire redenen waarom we die spanningen in ons hebben: zolang we individueel moesten overleven, hielp egoïstisch gedrag. Zodra we in groep gingen samenleven, groeide het belang van het sociale. Nu focussen we ons te veel op één aspect van de mens: als egoïstische, materialistische jager op al wat nieuw en sensationeel is. De rest van de menselijke natuur hebben we verwaarloosd.

U pleit als econoom voor onthechting?

Jackson: Ik ben de eerste om toe te geven dat er een materieel element zit in elke betekenisvolle welvaart. Zo heeft elke ►

ERWIN VANMOL

► mens recht op een goeie, stevige 'schuilplaats' die hem bescherming biedt. Maar we zorgen nu voor veel meer dan alleen maar voor een goeie schuilplaats. De meeste goederen die we aanschaffen, dienen om ons te onderscheiden van anderen en hen duidelijk te maken dat we deel uitmaken van een welbepaalde groep. Waarom koopt iemand een iPad, denkt u? Toch omdat hij graag geassocieerd wordt met die hippe club? En maar produceren. En maar prijzenslagen voeren. En maar kopen... Als je dit dolgedraaide model wil veranderen, zal je er dus in de eerste plaats voor moeten zorgen dat investeerders niet voor de snelle winst gaan, maar hun kapitaal op lange termijn inzetten.

Hoe denkt u dat systeem te kunnen veranderen?

Jackson: De financiële markten – banken, verzekeraars, beursmakelaars en -handelaars – bepalen hoe kapitaal geïnvesteerd wordt. Als je de aard van de investeringen wilt veranderen, moet je dus in de eerste plaats de financiële sector hervormen. De financiële sector interpreteert welvaart op een heel eenzijdige manier: zo snel mogelijk zo veel mogelijk geld verdienen. De financiële crisis heeft ons met onze beide voeten op de grond gezet. We weten nu heel zeker dat het systeem instabiel is en niets bijdraagt aan het welzijn van de hele samenleving. Integendeel: als het systeem instort, zijn het degenen die er nooit van geprofiteerd hebben die de rekening mogen betalen. De belastingbetalers – wij dus – draaien op voor het slechte beleid van de banken.

Als we de financiële sector in leven willen houden, moeten we hem dringend hervormen. Er moeten nieuwe, gezonde investeringsconcepten ontwikkeld worden die op lange termijn niet alleen geld, maar ook sociale en ecologische voordelen opleveren. Dat zal niet gemakkelijk zijn, maar 'dankzij' de kredietcrisis wordt daar nu door politici en experts hard over nagedacht.

Kunt u daar een voorbeeld van geven?

Jackson: In het Verenigd Koninkrijk bestaat er nu al wetgeving die burgers stimuleert om hun spaarcenten in een lokaal project te investeren. Ze worden door de overheid fiscaal beloond als ze investeren in zonnepanelen, als ze duurzaam isoleren, en als ze de opbrengsten van hun investeringen opnieuw investeren in verstandige, lokale projecten. Hun spaarcenten brengen iets minder op, maar zichzelf en hun eigen gemeenschap worden er op ecologisch en sociaal vlak beter van. De vorige Britse regering heeft in 2005 de Community Inte-

TIM JACKSON 'Investeer in lokale, groene projecten.'

'Als we de economie niet hervormen, gaat de biodiversiteit verloren. En dan krijg je oorlog om land, brandstof en water.'

rests Companies (CIC) mogelijk gemaakt – sociale bedrijven die lokaal verankerd zijn, duurzaamheid hoog in het vaandel voeren en waarvan de opbrengsten volledig ten goede komen van de gemeenschap. Wie zijn spaargeld in aandelen van zo'n lokale CIC stopt, weet dat hij op korte termijn geen waanzinnige rendementen moet verwachten. Maar hij is er wel zeker van dat zijn eigen gemeenschap er ecologisch en sociaal de vruchten van plukt.

Dat blijven natuurlijk druppels op een hete plaat als de hele financiële sector zich daar niets van hoeft aan te trekken. Dus moet die gereguleerd worden.

Als we onze financiële sector aan banden leggen, verhuist het geld toch razendsnel naar landen waar het wel nog business as usual is?

Jackson: Dat gevaar is reëel. Om dat

soort van kapitaalvlucht tegen te gaan, zullen er multilaterale afspraken moeten komen. Maar dat wil niet zeggen dat individuele landen ondertussen niets moeten ondernemen en alles bij het oude mogen laten. Ik heb de voorbije zes jaar verschillende regio's in het Verenigd Koninkrijk bezocht, en overal hoorde ik bij lokale politici hetzelfde discours. Ze waren allemaal druk bezig met het aantrekken van investeringsgeld voor nieuwe, hoogtechnologische sectoren die de productiviteit zouden doen toenemen en jobs zouden opleveren, waardoor de regio welvarender zou worden. Al die regio's beconcurrerden elkaar. Ze faalden allemaal. Toen de financiële crash kwam, werd het kapitaal weggezogen en gingen de lokale economieën kopje onder.

Ziet u de toekomst zwart in?

Jackson: Nee, *optimism is a moral duty*. (lacht) Er zijn natuurlijk redenen genoeg om pessimistisch te zijn. We hebben geen fatsoenlijk plan om de klimaatverandering tegen te gaan, we hebben zelfs nog niet nagedacht over biodiversiteit. We hebben ons opgesloten in een systeem dat voor sociale stabiliteit zorgt en op hetzelfde moment onze ecologische ondergang helpt bewerkstelligen. Maar ik ben optimistisch, omdat er wegen openliggen die tot verandering kunnen leiden, omdat steeds meer mensen verandering willen. En – ik weet dat het cynisch klinkt – hoe groter onze problemen, hoe luider de roep om verandering zal weerklinken. ■

TIM JACKSON, WELVAART ZONDER GROEI. ECONOMIE VOOR EEN EINDIGE PLANEET, UITGEVERIJ JAN VAN ARKEL & OIKOS, 14,95 EURO, ISBN: 9789062244942.

Tim Jackson op 22 september in Antwerpen

Op 22 september komt Tim Jackson naar Antwerpen. De denktank Oikos organiseert dan in samenwerking met het Zuiderpershuis een namiddagcongres en een avondlezing. Het congres wordt ingeleid door Tim Jackson, met reacties van Alma De Walsche (MO*), Koen Schoors (UGent) en Jim Williame (Ecopower). Afsluitend is er een panelgesprek met Wouter Van Besien (Groen!), Peter Tom Jones (K.U.Leuven) en Eric Goeman (ATTAC). 's Avonds geeft Jackson een lezing voor het brede publiek, waar hij in debat gaat met Toon Vandeveldt (K.U.Leuven). Er wordt in simultaanvertaling voorzien.

INSCHRIJVINGEN EN INFO:
INFO@OIKOS.BE EN WWW.OIKOS.BE

EEN ORGANISATIE VAN OIKOS, UITGEVERIJEN JAN VAN ARKEL & EPO EN ZUIDERPERSHUIS I.S.M. MASEREELFONDS, MO* MAGAZINE EN TERRA REVERSA.